

Exkurze údolím Bystřice u Moravského Berouna

Field trip along the Bystřice River valley near Moravský Beroun

MICHAL HRONEŠ

*Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky,
Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc-Holice; e-mail: michal.hrones@upol.cz*

Abstract: A field trip to the valley of the Bystřice River between the town of Moravský Beroun and the village of Dětrichov nad Bystřicí (N Moravia, Czech Republic) took place on 3 June 2017. The trip started in Ondrášov suburb of Moravský Beroun and continued up-stream along the Bystřice River. In total, 135 vascular plant species were recorded. Dominant habitats in excursion area were wet meadows and fens. Among notable finds were endangered plant species *Myosotis discolor*, *Senecio paludosus*, *Stellaria palustris* and *Trifolium spadiceum*.

Keywords: floristic data, Nízký Jeseník Mts., oreophytic flora, vascular plants

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. 2012

Třetí botanická exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS v roce 2017 se konala v sobotu 3. června. Cílem exkurze byly především mokřadní louky v nivě Bystřice mezi Moravským Berounem a Dětrichovem nad Bystřicí. Vedoucími byli M. Dančák a M. Hroneš. Kromě vedoucích se exkurze účastnilo dalších šest zájemců o botaniku. Celkem bylo nalezeno a zapsáno 135 taxonů rostlin včetně několika zajímavých kříženců.

Navštívené území se formálně nachází na rozhraní mezofytika a oreofytika. Oblast jižně a západně od Moravského Berouna leží ve fytochorionu 75 Jesenické podhůří. Oblast severně a východně již leží v oreofytním fytochorionu 98 Nízký Jeseník. Území mezi Moravským Berounem a Dětrichovem patří do klimaticky chladné oblasti. Podloží tvoří především kyselé horniny jesenického kulmu. K charakteristickým vegetačním jednotkám zde patří podmáčené smrčiny, potoční olšiny a především rašelinné a podmáčené louky (Hradílek 1999). Poměrně hojně jsou zde zastoupeny horské druhy, například kamzičník rakouský (*Doronicum austriacum*), kýchavice bílá Lobelova (*Veratrum album* subsp. *lobelianum*), vranec jedlový (*Huperzia selago*) a sedmikvítek evropský (*Trientalis europaea*). K nejvýznamnějším však patří druhy vázané na rašelinné a vlhké louky, především starček bažinný (*Senecio paludosus*) známý z okolí obce Krahulčí. Z dalších druhů vlhkých luk se v okolí Dětrichova vyskytuje například všivec lesní (*Pedicularis sylvatica*) a hadí mord nízký (*Scorzonera humilis*).

Trasa exkurze vedla po celou dobu proti proudu Bystřice. Od nádraží v Moravském Berouně jsme vyrazili do místní části Ondrášov, kde jsme na železničním náspu u zřídla Ondrášovky objevili první zajímavější druhy rostlin. Byli to především hledíček menší (*Microrrhinum minus*) a bohatý porost máku polního (*Papaver argemone*). Poté jsme pokračovali Ondrášovem po pravém břehu Bystřice. V intravilánu obce se postupně

Obr. 1. Kuklík prostřední (*Geum xintermedium*) – kříženec k. potočního (*G. rivale*) a k. městského (*G. urbanum*). – Obr. 2. Porost kamzičnicku rakouského (*Doronicum austriacum*) na břehu Bystřice na severním okraji Moravského Berouna. – Foto M. Hroneš

začaly objevovat první oreofytní druhy, například kozlík výběžkatý bezolistý (*Valeriana excelsa* subsp. *sambucifolia*) a krabilice chlupatá (*Chaerophyllum hirsutum*) ve fragmentu mokřadní olšiny. Zajímavým objevem byl také kříženec kuklíku potočního (*Geum rivale*) a k. městského (*G. urbanum*), který se vyznačuje poměrně velkými květy vyrůstajícími na nicích květních stopkách (obr. 1). O kus dál na louce nás čekal další kříženec, tentokrát pcháče zelinného (*Cirsium oleraceum*) a p. potočního (*C. rivulare*).

Na severním okraji Ondrášova jsme prozkoumali listnatý háj na jižně ukloněném svahu, v jehož podrostu se vyskytovala řada teplomilnějších druhů, například kokořík vonný (*Polygonatum odoratum*), konvalinka vonná (*Convallaria majalis*) a lilie zlatohlavá (*Lilium martagon*). V lesním lemu jsme pak našli kručinku barvířskou (*Genista tinctoria*) a devaterník velkokvětý tmavý (*Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum*). Vzhledem k tomu, že hranice oreofytika prochází jen několik desítek metrů severně od lokality, je výskyt těchto druhů o to zajímavější. Blízkost oreofytika nám naopak připomněl výskyt růže převislé (*Rosa pendulina*) a kokoříku přeslenitého (*Polygonatum verticillatum*). O kus dál u mostku přes Bystřici nás čekal další horský druh kamzičnick rakouský (obr. 2) a v nedaleké olšině jsme objevili porost bazanovce kytkovitého (*Lysimachia thysiflora*). Tento druh se ukázal být v území velmi hojný a doprovázel nás téměř po celý zbytek exkurze.

Další zajímavou zastávkou byl komplex mokřadních luk na pravém břehu Bystřice zhruba v polovině cesty mezi Moravským Berounem a Dětrichovem nad Bystřicí. Ve fragmentech se zde zachovala společenstva rašelinných luk s dominantním sucho-

pýrem úzkolistým (*Eriophorum angustifolium*) a řadou ostřic, například ostřicí rusou (*Carex flava*), o. měchýřkatou (*C. vesicaria*) a o. prosovou (*C. panicea*). Z dalších zajímavých druhů jsme zde našli starček potoční (*Tephrosia crispa*), prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis*), čertkus luční (*Succisa pratensis*) a žluťuchu orlíčkolistou (*Thalictrum aquilegifolium*). A aby toho dne nebylo kříženců málo, zapsali jsme zde také chrastavec bratislavský (*Knautia xposoniensis*). Další postup údolím po pravém břehu nám znemožnilo odstraňování stromů napadených kůrovcem, a proto jsme přebrodili na břeh levý, kde se rozkládaly kulturní ovsíkové louky. Jediným rozptýlením nám zde byl nález pomněnky různobarvé (*Myosotis discolor*) na místech, kde byl půdní pokryv narušený divokými prasaty.

Na další zajímavé mokřadní louky jsme narazili až na jižním okraji Dětrichova nad Bystřicí. Velkým překvapením pro nás byl především nález početné populace starčku bažinného, která zřejmě prozatím unikala pozornosti. O kus dál za silnicí jsme našli také několik rostlin vachty trojlisté (*Menyanthes trifoliata*). Jako zajímavé a druhově bohaté se ukázaly i louky v samotné jižní části vsi, kde rostl hadí mord nízký, kozlík dvoudomý (*Valeriana dioica*), jetel kaštanový (*Trifolium spadiceum*), ptačinec bahenní (*Stellaria palustris*) a také dva zplanělé druhy, jirnice modrá (*Polemonium caeruleum*) a chlupáček oranžový (*Pilosella aurantiaca*), které se však do tohoto typu stanoviště poměrně dobře hodily. Po krátkém občerstvení v místní hospodě jsme ještě prozkoumali okolí železniční stanice a poté se vydali na cestu zpět.

Navštívené území se ukázalo jako floristicky velmi bohaté, zejména díky výskytu kombinace teplomilnějších a horských druhů. Potěšující také je, že jsou v nivě Bystřice stále zachovány jinde mizející mokřadní rašelinné louky, které stále hostí i ohrožené druhy rostlin.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – *Preslia* 84: 647–811.
- Hradílek Z. [ed.] (1999): Materiály ke květeně Nížkého Jeseníku a přilehlých území: floristický kurz ČSBS v Bruntále (1989). – *Sagittaria* – Sdružení pro ochranu přírody střední Moravy, Olomouc.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš a M. Dančák)

Nálezy označené (OL) jsou dokladovány v herbáři Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Seznam lokalit

1. Moravský Beroun (distr. Olomouc): okolí železniční stanice, cca 535 m n. m. (49°47'04,8"N, 17°25'56,5"E)
2. Moravský Beroun (distr. Olomouc): levý břeh Bystřice mezi mostem u nádraží a pramenem Ondrášovky v místní části Ondrášov, cca 535 m n. m. (49°47'15,4"N, 17°25'44,2"E)

3. Moravský Beroun (distr. Olomouc): železniční násep u zřídla Ondrášovky v místní části Ondrášov, 540 m n. m. (49°47'19,6"N, 17°25'41,1"E)
4. Moravský Beroun (distr. Olomouc): intravilán v místní části Ondrášov, 545 m n. m. (49°47'31,8"N, 17°25'34,7"E)
5. Moravský Beroun (distr. Olomouc): les a přilehlé louky v okolí kóty 584 na S okraji místní části Ondrášov, cca 570 m n. m. (49°47'42,9"N, 17°25'20,4"E)
6. Moravský Beroun (distr. Olomouc): louky, lesíky a skalky v údolí Bystřice 300–1800 m S od okraje místní části Ondrášov, 545–570 m n. m. (49°47'51,3"N, 17°25'19,6"E – 49°48'37,4"N, 17°25'18,9"E)
7. Moravský Beroun (distr. Olomouc): luční komplex na J svahu Dětrichovského kopce, cca 600 m n. m. (49°48'41,2"N, 17°24'35,8"E)
8. Dětrichov nad Bystřicí (distr. Bruntál): vlhké louky v nivě Bystřice J od obce, cca 595 m n. m. (49°48'43,0"N, 17°23'40,8"E)
9. Dětrichov nad Bystřicí (distr. Bruntál): vlhké louky na JZ okraji obce, cca 595 m n. m. (49°48'58,7"N, 17°23'28,6"E)
10. Dětrichov nad Bystřicí (distr. Bruntál): vlhké louky v J části obce, cca 600 m n. m. (49°49'18,1"N, 17°23'40,0"E)
11. Dětrichov nad Bystřicí (distr. Bruntál): výsadba dřevin na pravé straně cesty z obce k železniční stanici, cca 620 m n. m. (49°50'13,7"N, 17°23'49,2"E)
12. Dětrichov nad Bystřicí (distr. Bruntál): prostor železniční stanice, cca 620 m n. m. (49°50'18,7"N, 17°23'42,3"E)
13. Dětrichov nad Bystřicí (distr. Bruntál): vlhká louka u železniční stanice, asi 150 m S od staniční budovy, cca 620 m n. m. (49°50'24,5"N, 17°23'47,6"E)

cévnaté rostliny

Acorus calamus: 8; *Alchemilla crinita*: 4; *Alchemilla glabra*: 6; *Alchemilla micans*: 4; *Alchemilla subcrenata*: 4 (OL); *Alchemilla vulgaris*: 4 (OL); *Alopecurus aequalis*: 8; *Arabidopsis arenosa*: 11, 12; *Arabidopsis thaliana*: 12; *Arenaria serpyllifolia*: 12; *Asplenium trichomanes*: 5; *Bistorta officinalis*: 6; *Brachypodium pinnatum*: 5; *Briza media*: 6; *Bromus benekenii*: 5; *Bromus inermis*: 6; *Campanula rotundifolia*: 6; *Carduus crispus*: 4; *Carduus personata*: 6; *Carex acutiformis*: 6; *Carex brizoides*: 1; *Carex canescens*: 6, 8; *Carex echinata*: 7, 10; *Carex elongata*: 8; *Carex flava* (C4a): 6; *Carex leporina*: 6; *Carex nigra*: 6, 10; *Carex pallescens*: 6; *Carex panicea*: 6; *Carex pilulifera*: 10; *Carex vesicaria*: 6; *Chaerophyllum hirsutum*: 4; *Cirsium oleraceum*: 4; *Cirsium rivulare*: 4, 9; *Cirsium xerucagineum*: 4; *Convallaria majalis*: 5; *Crepis mollis* subsp. *succisifolia* (C3): 5, 6, 10; *Cruciata verna*: 4; *Cystopteris fragilis*: 6; *Dactylorhiza majalis* (C3): 6, 10, 13; *Doronicum austriacum* (C4a): 6; *Eleocharis mamillata* (C4a): 6 (OL), 10; *Equisetum fluviatile*: 4; *Equisetum palustre*: 10; *Eriophorum angustifolium*: 6, 10; *Festuca altissima*: 5; *Festuca rupicola*: 6; *Filipendula ulmaria*: 6; *Galeobdolon argentatum*: 4; *Galium pumilum*: 11; *Genista tinctoria*: 5; *Geum rivale*: 4; *Geum xintermedium*: 4 (OL); *Geum urbanum*: 4; *Glyceria declinata*: 6; *Glyceria fluitans*: 6; *Helianthemum grandiflorum* subsp. *obscurum*: 5; *Hesperis matronalis*: 6; *Hylotelephium maximum*: 5; *Iris pseudacorus*: 6; *Juncus filiformis*: 10;

Knautia ×posoniensis: 6;
Lathyrus sylvestris: 6; *Lemna minor*: 6; *Lilium martagon* (C4a): 5; *Listera ovata* (C4a): 6, 13; *Lotus pedunculatus*: 6, 10; *Lunaria rediviva* (C4a): 6; *Lupinus polyphyllus*: 1, 12; *Lysimachia thyrsoflora* (C3): 6, 8;
Melampyrum nemorosum: 5; *Melica nutans*: 5; *Menyanthes trifoliata* (C3): 9; *Mercurialis perennis*: 5; *Microrrhinum minus*: 3, 12; *Myosotis discolor* (C2): 7 (OL), 11 (OL); *Myosotis ramosissima*: 12; *Myosotis stricta*: 12;
Nardus stricta: 10;
Papaver argemone (C4a): 3; *Pilosella* sp.: 7 (OL); *Pilosella aurantiaca*: 10; *Poa compressa*: 4; *Polemonium caeruleum*: 10; *Polygala vulgaris*: 5; *Polygonatum multiflorum*: 5; *Polygonatum odoratum*: 5; *Polygonatum verticillatum*: 5; *Potentilla erecta*: 7; *Primula elatior*: 6; *Prunella vulgaris*: 7; *Pulmonaria obscura*: 6;
Ranunculus flammula: 10; *Ranunculus lanuginosus*: 4; *Reynoutria japonica*: 1; *Rhinanthus minor*: 13; *Ribes alpinum* (C4a): 5; *Rosa pendulina*: 5; *Rumex aquaticus*: 6;
Salix alba: 6; *Salix aurita*: 6; *Salix cinerea*: 13; *Salix euxina*: 1; *Salix pentandra* (C4a): 6, 9; *Salix triandra*: 4; *Salix viminalis*: 4; *Scorzonera humilis* (C4a): 10; *Sedum hispanicum*: 12; *Sedum rupestre*: 3; *Selinum carvifolia*: 6; *Senecio paludosus* (C1): 8 (OL); *Solidago virgaurea* subsp. *virgaurea*: 7; *Stellaria alsine*: 10; *Stellaria holostea*: 1; *Stellaria palustris* (C2): 10 (OL); *Succisa pratensis*: 6, 10; *Symphytum officinale*: 1;
Tephrosia crispa (C4a): 6, 9, 13; *Thalictrum aquilegifolium*: 6; *Tragopogon orientalis*: 5; *Tragopogon pratensis*: 4; *Trifolium hybridum*: 4; *Trifolium medium*: 6; *Trifolium spadiceum* (C2): 10 (OL); *Turritis glabra*: 4;
Vaccinium myrtillus: 5; *Valeriana dioica* (C4a): 10; *Valeriana excelsa* subsp. *sambucifolia* (C4a): 2, 4, 10; *Veronica anagallis-aquatica*: 1; *Veronica beccabunga*: 4; *Veronica scutellata* (C4a): 10; *Vinca minor*: 2; *Viola arvensis*: 12; *Viola canina* subsp. *ruppii* (C4b): 7 (OL); *Viscaria vulgaris*: 5.